

Goro Rocka so zgradila mitska bitja

Miran Zupanič *Po dokumentarcu Sarajevo Safari je hotel povedati optimistično zgodbo*

Na odmaknjeno šentviško planoto v občini Tolmin se vsako leto konec junija zgrne na tisoče zabave željnih obiskovalcev. Zanje tri dni skrbi več kot tristo petdeset domačinov, ki že enaindvajset let kot prostovoljci pripravljajo festival Goro Rocka. Miran Zupanič je kot snemavec in režiser med utrinki nastopov glasbenih skupin predstavil organizatorje dobrodelnega festivala, ki je iz skromnih začetkov prerasel v identitetno jedro ljudi iz teh krajev.

ZDENKO MATOZ

Postal je stičišče podeželske in urbane kulture, gradnik družbene povezanosti, prostor srečevanja ljudi, ki se sicer ne bi srečali, ter generator odnosov, ki se drugače ne bi zgodili. Rockumentarec Goro Rocka Mirana Zupaniča v produkciji studia Arsmedia je poklon prebivalcem šentviške planote in njihovemu ustvarjanju skupnosti.

Ob kakšni glasbi ste odraščali? Kaj je bilo zvočno ozadje vaše mladosti?

Gotovo so to bili Doors. Njih moram postaviti na prvo mesto. Ko sem bil v najstniških letih, od štirinajstega leta naprej, član Aero-kluba Ptuj in jadralno letel, so tam imeli velik paket starih plošč. Če me prav spominjam, je bil verjetno še kak Neil Diamond, pa stari Rolling Stones in tako naprej. Zelo rad sem poslušal tudi španskega kitarista Paca de Lucio. Nisem bil preveč selektiven, gotovo pa nisem poslušal narodnozabavne glasbe.

Na tem letališču sem prvič slišal skupino Horizont Vlada Kreslina.

A, 500 wattov pa poznamo.

No, in od teh 500 wattov sem imel še tri dni hude glavobole, ker je

Horizont tako našel. To je bil res glasben koncert. Prinesli so neko blazno ozvočenje in je strašno bobnelo. Nisem imel težav z glasovobolom, ampak tisti koncert sem si dobro zapomnil. To sem Vlado pozneje povedal.

Torej se vam je Vlado Kreslin dobesedno zabil v glavo?

Ja. Prva izkušnja je bila boleča, moram priznati. Ampak se je trajno zapisala v spomin.

Ste pogosto hodili na koncerte, mogoče celo na večdnevne festivale?

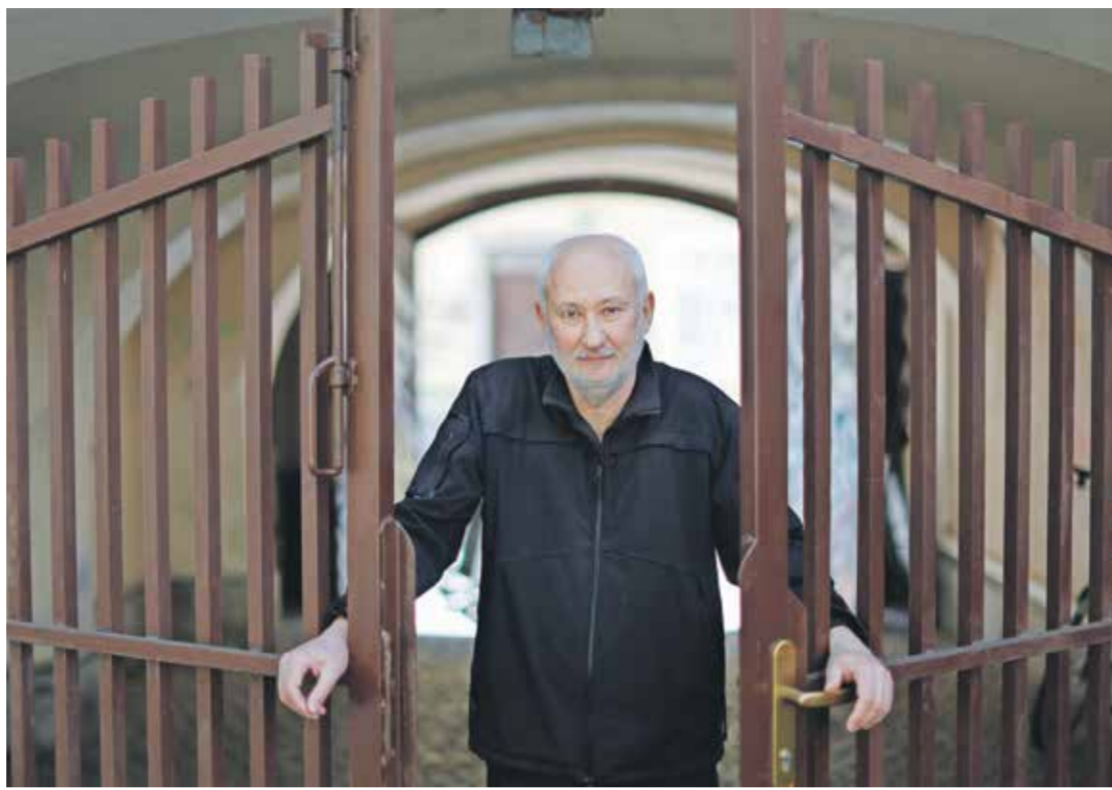
Ne, sploh ne. Sploh nisem hodil na koncerte. Na Ptuj smo občasno hodili v takratni mladinski klub. Tam so bili neki koncerti, ampak v resnici nisem hodil na koncerte.

Kako se odločate med snemanjem dokumentarnih in igranih filmov?

Mora me pritegniti zgodba, me poklicati. Imam privilegij, da mi ni treba zaradi preživetja delati filmov, za kar sem usodi zelo hvaležen. Ko me nekaj pritegne, se na polno vržem v tisto zgodbo. Moram reči, da sem se v zadnjih letih bolj usmeril v dokumentarce, in to iz več razlogov. Pri tem imam več svobode. Sploh če sam snemam, montiram in naredim skoraj vse drugo, imam veliko več svobode. Manj se mi je treba ukvarjati z vsemi drugimi procedurami in pričakovanji.

Pričakovani trga?

Pričakovani trga, programskih odločevalcev in tako naprej. Delam, kar mi je všeč, in večino teh filmov mi je, hvala bogu, uspelo pripeljati do konca. Moram reči, da tudi pogosto rečem ne, če me kdo k nečemu tvega. Če ne začutim tega klica, tega nagovora, se s tem nočem ukvarjati.

Miran Zupanič je z Goro Rocka hotel posneti pozitivno zgodbo. FOTO LEON VIDIC

Po drugi strani ne zdržim dolgo, da ne bi nečesa delal.

Za sabo imate serijo treh posebnih dokumentarcev. Dva sta glasbena, Sarajevo Safari pa temeljno preizprašuje meje človečnosti.

Ja, res je. Glasbeni dokumentarec o Kreslinu je bil dokončan leta 2018, potem sem leta 2019 začel delati Sarajevo Safari. Ta zgodba je prišla iz čisto drugega sveta. Za Goro Rocka sem dobil povabilo, zelo hitro sem se odločil in bil za. Dejansko sem potreboval pozitivno zgodbo. Goro Rocka je pozitivna zgodba na številnih ravneh, tako da po

filmu Sarajevo Safari nisem mogel delati česa podobnega. Delati film Goro Rocka je bilo zame nekoliko terapevtsko opravilo. Saj ne, da sem imel težave, ampak sem res potreboval nekaj pozitivnega.

Goro Rocka je poklon ljudem šentviške gore in okolice. To je zgodba o ljudeh.

Če niso zgodbe o živalih, so najboljše zgodbe o ljudeh. Hotel sem se pokloniti ljudem, ki pripravljajo ta festival že več kot dvajset let. Res jih spoštujem, ker sem jih dobro spoznal. Njihovje njihovo življenjsko držo, njihove vrednote. Oni svojih vrednot nimajo samo

na ustih, na deklarativni ravni, kar je pri nas najbolj pogosto, ampak jih dejansko živijo. Te vrednote niso samo dobrodelnost, prostovoljstvo in tako naprej, ampak je vrednota tudi sprejemanje različnosti. Se pravi, gospa, ki najraje poslušata narodnozabavno glasbo, daje temu festivalu že dvajset let na razpolago svoj prostor.

To je res zanimivo, da brez zadržkov sodelujejo tudi domačini, ki sploh ne marajo rock glasbe. Do te so indiferentni, ne zdi se jim privlačna. Potem je tu še vprašanje graditeljstva, ker se je vse začelo s športnim klubom šentviška Gora.

Oni so morali najprej zravnati zemljo, da so naredili nogometno igrišče. Na tem valovitem kraškem svetu niso našli dovolj ravnice, da bi si naredili fuzbal plac, kar je pri nas na Panonski nižini nekaj samoumevnega.

Tu se vidi, kako skupnost gradi samo sebe. Kako se skupnost gradi najprej na ravni športa, potem pa na ravni kulture. Kako se ta identiteta v sedanjem času gradi, se mi zdi nekaj fascinantnega. Festival Goro Rocka je definitivno lepa zgodba. Konec koncev ne smemo govoriti samo o prebivalcih oziroma organizatorjih, ker je festival v resnici zlitje glasbe, glasbenikov, ljudi, ki to organizirajo, in občinstva.

Gospa, ki najraje poslušata narodnozabavno glasbo, daje temu rock festivalu že dvajset let na razpolago svoj prostor.

Tam nastane skupnost.

Kak vrhunski esejist, pisatelj ali pesnik bi to verjetno znal ubesediti. Sam tega ne znam. Sem pa poskušal ujeti duha festivala skozi film. Tu gre za zlitje vseh teh komponent v neko novo kvaliteto. Zakaj hodijo ljudje na festivale? Zato, ker se želijo povezati, ker želijo biti povezani v dobrem, v zabavi. Če gledaš na festival od zunaj, imaš občutek, da se tam ogromno pije, da je to neko pijanstvo in kaj vem kaj. Tega vtisa nisem dobil. Seveda se ga kdo nažinja, ampak to, kar se v resnici tam dogaja, je glasba, je povezavanje teh ljudi, je želja, da bi se imeli dobro, da bi

se imeli fajn. Ko ljudje s takšno energijo pridejo skupaj, se imajo dejansko fajn. Kar je super.

Začelo se je pred več kot dvajsetimi leti z noro idejo, da bi jim na domačem športnem igrišču igrala skupina Big Foot Mama.

To idejo so dale ženske. To je treba izpostaviti.

To ni nepomembno.

Drži, ni nepomembno, ker je bil tukaj načet moški ego. Oziroma ni bil načet, bil je postavljen pod vprašaj, torej ali moški zmorete to, za kar ženske mislimo, da bi bila neka nova vrednost. V tej zgodbi je zanimiv spoj moškega in ženskega principa. Se pravi, ne bi šlo, če ne bi ženske malo provocirale. Pa tudi roko na srce, potem ženske vseskozi aktivno soorganizirajo, sodelujejo pri vsem. Moški se načeloma želi dokazati pred žensko. Tako da je v tej kompleksni zgodbi Goro Rocka tudi moško dokazovanje pred žensko. Lahko bi rekli: 'Eh, brez zveze, mi tega ne bomo naredili.' Ampak niso.

Pri vsakem takšnem dogajanju mora vedno obstajati jedro zanesenjakov, ki motivirajo številne druge. Brez tega nikjer ne gre.

To je jedro vodij posameznih skupin. Kljub temu mislim, da je Jernej Kenda, vodja festivala, očitno točka, ki jih povezuje, ki je odločilna, ki nekako res drži vse niti v rokah. Ampak je spet tako, da en sam ne more niti. Moram poudariti, da pri njih res občudujem sposobnost, kako zmorejo uravnotežiti različne poglede, interese, koncepte, mnenja, da potem najdejo soglasje in peljejo stvar naprej. To v slovenskem prostoru ni samoumevno, saj se zelo hitro skregamo in imamo potem težave s sodelovanjem.

Da poezija ne bi bila potisnjena na obrobje

Nacionalni posvet *Vloga poezije v času sodobnih kriz, algoritmičnega nadzora in umetne inteligence*

Osnrednja knjižnica Celje, Društvo slovenskih pisateljev in Veronikina nagrada so v okviru Celja kot Unescovega kreativnega mesta literature pripravili nacionalni posvet Poezija v času nočne more.

ŠPELA KURALT

Posveta, za katerega si želijo, da bi postal tradicionalni, so se udeležili pesniki, kritiki, uredniki, predstavniki medijev, založb, knjižnic in mlajše generacije literarnih ustvarjalcev. Jože Volfand, oče

Veronikine nagrade, je pojasnil, da so strokovni nacionalni posvet pripravili, ker letos zaznamujemo tridesetletnico Veronikine nagrade in desetletnico male Veronike, nagrade za najboljšo dijaško pesem leta. »To bomo proslavili tudi v okviru Unescovega mesta literature. Posvet smo pripravili tudi zato, ker je v zadnjih treh desetletjih poezija potisnjena na obrobje kulturnega življenja in tudi javnosti. Prepričani smo bili, da je čas, da se zberejo knjižničarji, pesniki, založniki, mladi ... in da skupaj ugotovijo, kaj se lahko naredi za več bra-

nja poezije, za več bralne kulture, glede na to, da produkcija, izhajanje pesniških zbirk, narašča, branja pa je premalo oziroma manj.« Volfand je dodal, da so tako predlagali, da bi jeseni v Celju začeli Veronikino bralno značko za poezijo. »Prvi pogovori z mentorji in pedagogi srednjih šol so bili zelo pozitivni, že izbirajo poezijo, ki naj bi jo osnovno- in srednješolski bralci, tako da bomo to bralno značko v okviru Unescovega mesta literature nadaljevali, ker je to tudi nadaljevanje Veronikine nagrade kot projekta.«

Udeleženci posveta so o različnih temah razpravljali na več omizjih.

Predsednik Društva slovenskih pisateljev Marij Čuk je dejal, da književnost ni samo del družbe, ampak je tudi njena vest in vzmet, na kar se današnja družba, žal, ne odziva. »Če se ozremo na letošnjo predvolilno kampanjo – resnično nikjer nisem zasledil soočenja ali debate, pogovora o vlogi umetnosti, književnosti v tem prostoru in času, čeprav imajo vsi polna usta besed, da je prav kultura konstitutivna za slovenski narod.« Dodal je, da ima poezija vrednost »političnega in humanističnega upora in deluje kot nasprotje sovraštvu, strahu, potro-

šništvu, lahko bi rekli tudi neoliberalizmu. Ponuja prostor za kritično misel, notranje očiščenje in globoke povezave v epohi frenetičnosti in zmešnjave. Poezija prevaja protislovja sodobnosti in nas ponovno zbliža z lastno dušo z močjo pisave.«

Na posvetu, podrobneje ga bomo predstavili v naslednjih Književnih listih, so predstavili trenutno stanje v poeziji, slišali smo tudi primere dobre prakse in rešitve. Volfand je sklenil, da je bil posvet vsekakor dobrodošel. »Predlog je, da bi nacionalni posvet o poeziji postal vsakoletni slovenski forum za poezijo.«

Nezmožnost govoriti in hkrati nuja pripovedovati

Vojna nima ženskega obraza *Odrska priredba monumentalne klasike nobelovke Svetlane Aleksijevič*

»Želim si napisati takšno knjigo o vojni, da bi nam bila vojna odvrtna, da bi nam bila že sama misel nanjo nesprejemljiva. Nora. Da bi celo generalom postalo slabo,« je povedala beloruska novinarka in pisateljica Svetlana Aleksijevič, ki je za svoje delo leta 2015 prejela Nobelovo nagrado. In napisala jo je – knjigo, ki gleda na vojno skozi oči žensk in opominja, da v tem strašnem opustošenju ne trpijo le ljudje, temveč tudi živali in zemlja.

PIA PREZELJ

Avtoričin mozaik izpovedi, vtisov, spominov in pričevanj žensk, ki so se v drugi svetovni vojni borile na vzhodni fronti, bo jutri premierno zazivel na odru Male drame SNG Drama Ljubljana – režijo je podpisala makedonska režiserka Biljana Radnoska, dramaturginja in avtorica priredbe je pripovedovalka in pisateljica Špela Fric. FOTO PROMOCIJSKO GRADIVO

izključno moške vojaške poklice. Zanje so se prav med vojno izoblikovale ženske oblike besed: tankistka, pešakinja, artileristka ...»

Vsak dogodek se zgodi dvakrat

Toda začasno izenačenje vlog, ki se je vzpostavilo med vojno, ni vodilo v razrahljanje patriarhalnega reda, je poudarila Špela Fric. Vojakinje so s soborci resda izbojevale mir, toda njihov doprinos je bil »zamolčan, njihova vloga v vojni stigmatizirana in zasramovana. Od njih se je pričakovalo, da bodo čim prej spet zaživele vnaprej predvideno žensko življenje.« Ščasoma se je še njim samim lastna podoba mlade vojakinje zadelala neresnična, bemo. Proti tej zamolčanosti se je borila Svetlana Aleksijevič, ki so

Režijo uprizoritve Vojna nima ženskega obraza je podpisala makedonska režiserka Biljana Radnoska, dramaturginja in avtorica priredbe je pripovedovalka in pisateljica Špela Fric. FOTO PETER UHAN

ji, kot beremo v knjigi Vojna nima ženskega obraza (prevedel Jani Rebec, Goga, 2020), dejali, da spomini niso niti zgodovina niti literatura. To je le življenje, zasmeteno življenje, ki ga ni očistila umetniškova roka. Neobdelano gradivo govorjenja, ki ga je naš vsakdan poln. Te opeke želijo povsod. Vendar se niso svetišče. Jaz pa to vidim drugače ...»

Iz teh opek je zgradila kalejdoskopsko pripoved, ki prehaja iz intimnega v kolektivno in nazaj, ob tem pa poudarja, da zgodba o vojni ne more biti v celoti povedana, dokler se ji ne pridruži ženski glas. Kot je zapisala Špela Fric, ženske pripovedi o vojni nimajo le specifičnih podob, zvokov, vonjev,

lastnega nabora čustev, imajo tudi sebi lasten jezik, ritem in zamolke. V njih se »ves čas preigravajo tudi (samo)cenzura, boleča nezmožnost govoriti in hkrati nuja pripovedovati. Po Riceurju vemo: vsak dogodek se zgodi dvakrat, prvič, ko ga doživimo, in drugič, ko o njem pripovedujemo. Pripovedovanje kot oblika razmišljanja ostaja eno od naših najboljših orodij za razumevanje in osmišljanje lastnih izkušenj«. Toda pripovedovanje je tudi družbeno dejanje, je poudarila avtorica, »je zavestno seganje k drugemu in s tem na intimni ravni način rahljanja samote. Še posebej pri upovedovanju travmatične izkušnje človek potrebuje pričo.«

Svetlana Aleksijevič je za svoje delo leta 2015 prejela Nobelovo nagrado za književnost. FOTO PROMOCIJSKO GRADIVO

POSEBNA IZDAJA SOBOTNE PRILOGE V PRODAJI

Na voljo na prodajnih mestih po vsej Sloveniji

DELO

Delo d.o.o., Likoarjeva ulica 1, SI 1000 Ljubljana, 1058143

sobotna priloga

Čas za razmislek.